

TŁO REGIONALNE

Analizowany obszar Pomorza Zachodniego lokuje się w szczególnym miejscu Europy. Na zachód od prekambryjskiego kratonu wschodniej Europy (fig. 2), oddzielony od niego strefą uskokuwą Koszalina stanowiącą część transkontynentalnej strefy tektonicznej Teisseyre'a-Tornquista (TTZ), znajduje się obszar określany jako paleozoiczna platforma Europy środkowej i zachodniej. Przez wiele lat strefa Tornquista była

utożsamiana z południowo-zachodnią granicą kratonu wschodnioeuropejskiego, łącznie z elewacją jego północno-zachodniej części – tarczą bałtycką.

W kilkunastu profilach położonych między Koszalinem, Chojnicami, Polskimi Łąkami i Bydgoszczą, usytuowanych w pobliżu obecnego, erozyjnego zasięgu osadów dewońskich w kierunku wschodnim, pod osadami górnego dewonu osią-

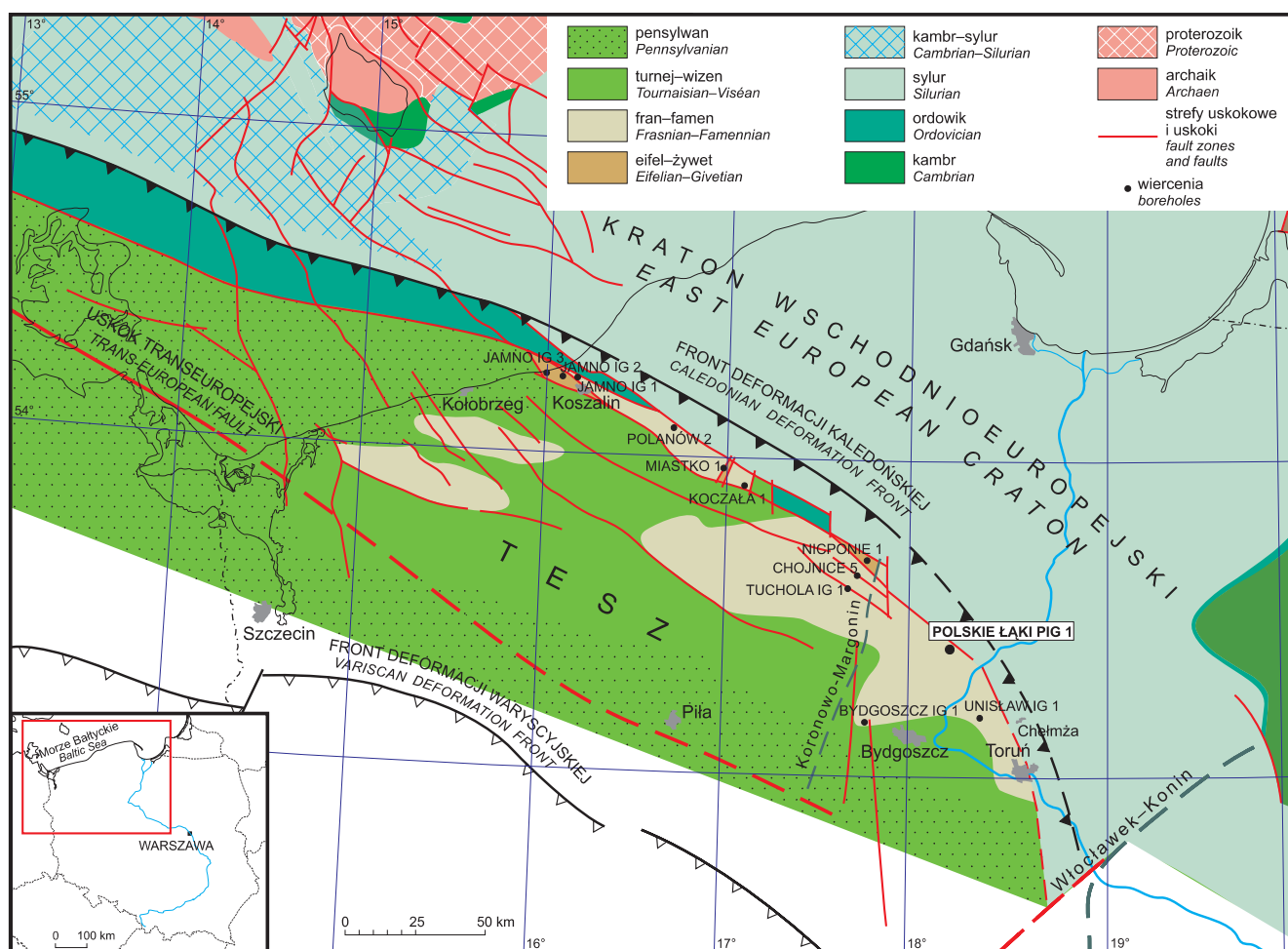

Fig. 2. Lokalizacja otworu wiertniczego Polskie Łąki PIG 1 i innych wybranych otworów wiertniczych na tle uproszczonej mapy (bez utworów permu i młodszych) rejonu Pomorza Zachodniego i obszarów sąsiadujących (Matyja 2006, poprawione); lokalizacja głębokich rozłamów skorupy i ważniejszych stref uskokuwowych według Królikowskiego i in. (1996, 1999), Dadlez (1997a, 2000) oraz Kramarskiej i in. (1999)

Location of the Polskie Łąki PIG 1 and other borehole sections discussed in the text, against the simplified sub-Permian map of Western Pomerania and adjacent areas (Matyja 2006, modified); location of some deep crustal fractures and important faults after Królikowski *et al.* (1996, 1999), Dadlez (1997a, 2000) and Kramarska *et al.* (1999)

nięto dewon środkowy, a w kilku przewiercono również osady dewonu środkowego i prawdopodobnie najwyższej części dolnego (?górnym ems), natrafiając bezpośrednio pod nimi na charakteryzujące się znacznymi upadami osady ordowiku, na ogół karadoku, rzadziej lanwirnu bądź syluru (por. Podhalańska, Modliński, 2006). Ku południowemu zachodowi utwory dewonu są obecnie niedostępne dla badań, ukrywając się pod dużej miąższości osadami karbonu, permu i mezozoiku.

Skomplikowana mozaika, jaką tworzą różnego wieku wychodnie osadów dewonu i karbonu, którego to stopnia komplikacji nie oddaje uproszczona mapa prezentowana na [fig. 2](#) (por. Matyja, 1993, fig. 3A, 3B i 4; Matyja i in., 2000, fig. 18 i 19), przedstawiająca jedynie obecnie znany zasięg osadów dewońskich z dokładnością do oddziała, a karbońskich do podsystemu, jest świadectwem tektonicznych i erozyjnych zdarzeń, jakie musiały mieć miejsce w basenie pomorskim w ciągu późnego dewonu, karbonu i permu. Do rzadkości na obszarze pomorskim należą bowiem profile reprezentujące w miarę kompletne stratygraficznie przedziały dewonu czy karbonu. W większości profili jakaś część osadów dewonu i karbonu została usunięta przez kolejne etapy erozji późnodewońskiej czy wczesnokarbońskiej, a głównie późnokarbońskiej, będące następstwem dźwignania się poszczególnych bloków tektonicznych, a także przedcechsztyńskiej peneplenizacji obszaru (por. Dadlez, 1978; Matyja, 1993; Matyja i in., 2000).

Jedną z charakterystycznych cech obszaru pomorskiego jest silne pierwotne zróżnicowanie miąższości osadów dewonu i karbonu. Analiza rozkładu facji i miąższości w ciągu dewonu i missisipu wyraźnie bowiem wskazuje na zróżnicowaną subsydencję podłoża niektórych segmentów zbiornika (Matyja, 1993; Świdrowska, Hakenberg, 1996; Matyja i in., 2000 – fig. 18 i 19). Miąższość utworów środkowodewońskich w kompletnych lub prawie kompletnych profilach wynosi od około 850 m w profilach Jamno IG 1 i Polskie Łąki PIG 1 do ok. 470 m w profilu Byd-

goszcz IG 1. Miąższość osadów górnodewońskich w północnej części Pomorza (otw. Brojce IG 1 i Gorzysław 8) może być szacowana na ponad 1300 m, w części północno-wschodniej – około 1850 m (otw. Miastko 1 i Koczała 1), w części centralnej – 3500 m (otw. Tuchola IG 1, Człuchów IG 1, Babilon 1 i Brda 1) oraz co najmniej 1600 m w części południowo-wschodniej (otw. Polskie Łąki IG 1, Unisław IG 1 i 2 oraz Bydgoszcz IG 1) (por. Matyja, 1993, 1998).

Dla obszaru pomorskiego istotne wydają się dwa rozłamy poprzeczne, rozłam Koronowo-Margonin i położony dalej na południowy wschód rozłam Włocławek-Konin ([fig. 2](#)). Jeden z nich, jako rozłam oddzielający blok pomorski od bloku kujawskiego, odgrywał być może w ciągu dewonu i karbonu znaczącą rolę jako ważny element strukturalny, mający wpływ na sedymentację w basenie pomorskim, a być może nawet zamykający basen pomorski od południowego zachodu. Nie ma do tej pory jasności, który z wymienionych rozłamów mógł pełnić taką rolę. Królikowski i współautorzy (1999) jako granicę między segmentem pomorskim a kujawskim uznają rozłam Koronowo-Margonin.

Wschodni, erozyjny zasięg występowania osadów dewonu i karbonu dolnego wyznacza strefa uskokowa Koszalin-Chojnice-Toruń. Na wschód od tej strefy, pod bezpośrednim nadkładem osadów kenozoicznych stwierdzono wąski pas wychodni sfałdowanych osadów syluru i ordowiku, nasuniętych na kraton wschodnioeuropejski. Granicę tego nasunięcia określono jako front deformacji kaledońskiej CDF (Caledonian Deformation Front, [fig. 2](#)).

Front deformacji waryscyjskiej VDF (Variscan Deformation Front, [fig. 2](#)) wyznacza, jak się wydaje, południową granicę basenów epikontynentalnych dewonu i karbonu, charakteryzujących się, z powodu bliskości mobilnego pasa waryscyjdów, wzmoczoną ruchliwością podłoża (Dadlez, 1997a). Baseny permskie i mezozoiczne były już typowymi basenami intrakratonicznymi.